

DEPOT SEKER ZE STARŠÍ DOBY BRONZOVÉ U SENICE NA HANÉ NA OLOMOUCKU

JAROSLAV PEŠKA – MAREK KALÁBEK

Příspěvek se věnuje objevu malého monotypologického depotu ze starší doby bronzové na katastru obce Senice na Hané na Olomoucku, nalezeného na poli v říjnu 2020. Obsahoval 4 měděné a bronzové sekery s postranními lištami (1 x) a nejstarší skupinu seker se schůdkem (3 x). Provenience kovu nás na základě spektrální analýzy zavádí do prostředí středního Slovenska. Na základě všech shromážděných indicií datujeme předkládaný depot do poklasické fáze únětické kultury.

The paper is focused on the discovery of a small monotypological hoard from the Early Bronze Age in the cadastre of the village of Senice na Hané in Olomouc region, found on a field in October 2020. It contained 4 copper and bronze axes, one of a high flanged type and three of the oldest group of axes with a ridge. The provenance of the metal based on spectral analysis takes us to the environment of central Slovakia. Based on all collected evidence, we date the presented depot to the post-classical phase of the Únětice Culture.

Senice na Hané, Olomoucko, starší doba bronzová, únětická kultura, depot

Senice na Hané, Olomouc region, Early Bronze Age, Únětice culture, hoard

1. Úvod

V říjnu 2020 byl Petrem Hájkem v rámci projektu „Preventivní archeologie“ zachycen rozoráný depot čtyř kovových seker (obr. 2). Depot ležel na poli cca 770 m ZJZ od kostela sv. Máří Magdalény v trati Křivé na katastru Senice na Hané v nadmořské výšce 249 m (poloha: 49,620563°N, 17,077679°E). Lokalita představuje pozvolný východní svah pod vrcholem kopce s kótou 255,1 m klesající k říčce Blata. Nálezce zachytil jeden kus na povrchu (sekera č. 1) a další tři v okruhu 10 m v ornici v hloubce do 0,1 m (sekery č. 2–4) na parcele č. 353/5 (obr. 1). Nález byl vyzvednut a odevzdán 29. 10. 2020 do Archeologického centra v Olomouci do rukou Marka Kalábka.

2. Popis artefaktů

1. Měděná sekera s postranními lištami. Dlouhá štíhlá tenká forma se zúženou středovou partií a do oblouku rozšířeným ostrím. Těl vykrojený. Postranní lišty běží souměrně od tělu až po rozšířené ostrí. Povrch hladký, místy lehce zdrsňený, tmavozelená patina. Na jedné straně v tělní části drobná šikmá rýha (nejasné, zda původní nebo recentní). Rozměry: délka 148,48 mm; šířka tělu 14,82 mm; šířka ostrí 44,78 mm; max. tloušťka 8,47 mm; hmotnost 112 g. Inv.č. 31/2020-100-1. Obr. 3: 1; 4: 1.

DAS FRÜHMITTELBRONZEZEITLICHE URNENGRAB VON TRBOUŠANY UND DIE LOCHHALSNADELN MIT PROFILIERTEM SCHAFT IN MÄHREN

ZOJA BENKOVSKY-PIVOVAROVÁ

Anlässlich der Veröffentlichung des Urnengrabes der Věteřov-Kultur von Trboušany wurden alle veröffentlichten Lochhalsnadeln mit profiliertem Schaft aus Mähren in Bezug auf ihre kulturelle Zugehörigkeit untersucht. Einige Nadeln der Variante mit Seitenöse beweisen die gleichzeitige Existenz der Spätphase der Věteřov-Kultur und der Anfangsphase der Mitteldonauländischen Hügelgräberkultur. Die Verbreitungsgebiete der Nadeln mit profiliertem Schaft und der Nadeln vom Typ Wetzleinsdorf deuten die Existenz von zwei Trachtkreisen in Mähren während der Stufe B B1 an. Der südliche Trachtkreis ist an einen Vorstoß der Mitteldonauländischen Hügelgräberkultur aus Niederösterreich zurückzuführen. Von den Sicheladeln vom Typ Regelsbrunn lässt sich nur eine Nadel kulturell zuordnen, und zwar zur Mitteldonauländischen Hügelgräberkultur.

U příležitosti publikace urnového hrobu věteřovské kultury z Trboušan byly prozkoumány všechny publikované jehlice s otvorem v krčku (s jednostranně zesíleným krčkem i se symetricky zduřelým krčkem a profilovaným dřikem) z Moravy s ohledem na jejich kulturní příslušnost. Některé jehlice s jednostranně zesílenými krčky dokládají současnou existenci pozdní fáze věteřovské kultury a rané fáze středodunajské kultury. Areály rozšíření jehlic tohoto typu a jehlic typu Wetzleinsdorf ukazují na existenci dvou okruhů kroje v rámci stupně B B1 na Moravě. Jižní okruh je výběžkem středodunajské kultury z Dolního Rakouska. Ze srpovitých jehlic typu Regelsbrunn lze kulturně přiřadit pouze jednu, a to ke středodunajské mohylové kultuře.

Mähren, Věteřov-Kultur, Mitteldonauländische Hügelgräberkultur, Urnengrab von Trboušany, Nadeln mit profiliertem Schaft, Nadeln vom Typ Wetzleinsdorf, zwei Trachtkreise innerhalb der Stufe B B1, Anmerkungen zur Typologie und Chronologie der Sicheladeln.

Morava, věteřovská kultura, středodunajská mohylová kultura, urnový hrob z Trboušan, jehlice s otvorem v krčku s jednostranně zesíleným krčkem i se symetricky zduřelým krčkem a profilovaným dřikem, jehlice typu Wetzleinsdorf, dva okruhy kroje v rámci stupně B B1, poznámky k typologii a chronologii srpovitých jehlic

Die im Mährischen Landesmuseum aufbewahrten Funde von Trboušany, Bez. Brno-Umgebung, aus einer Urne und einer Nadel bestehend (Abb. 1; Inv. Nr. 64377, 64816), waren bis jetzt nur unzureichend bekannt. Während die Nadel von V. Furmánek beschrieben und von J. Říhovský abgebildet wurde, blieb die Abbildung der Urne auf eine fehlerhafte Zeichnung in einem unveröffentlichten Werk V. Hrubýs beschränkt (HRUBÝ 1950, 397,

NOVÉ NÁLEZY DÝK ZE SLITIN MĚDI ZE SBÍREK MUZEA REGIONU BOSKOVICKA

ZUZANA JARUŠKOVÁ – MATĚJ KMOŠEK

Příspěvek se zabývá typologickou analýzou šesti novějších nálezů dýk ze slitin mědi ze sbírek Muzea regionu Boskovicka. U všech dýk byl autory proveden podrobnější rozbor, a to detailní typově-chronologická a materiálově-technologická analýza.

This paper deals with the typological analysis of six new finds of copper alloy daggers from the collections of the Museum of the Boskovice Region. All the daggers were subject to a more detailed analysis by the authors, namely a detailed typo-chronological and material-technological analysis.

starší a střední doba bronzová, Malá Haná, dýky, hrotná dýka, XRF analýza prvkového složení, materiálově-technologická analýza

Early and Middle Bronze Age, Malá Haná region, daggers, halberd, elemental composition analysis, material-technological analysis

1. Úvod

Do Boskovického muzea se oproti jiným územím ČR dostaly první detektorové nálezy poněkud opožděně, v roce 2009. Výrazný nárůst předmětů převážně z neželezných kovů je ve zdejší sbírce evidován až po roce 2012, kdy začal být v regionu patrný zvýšený pohyb hledačů s detektory kovů. Nálezy z doby bronzové, především z období popelnicových polí, pak představují k dnešku vůbec největší podíl kovových předmětů získaných od amatérských hledačů. Tento fakt koresponduje i se stavem výzkumu, dokládajícím hustotu osídlení v období kultury lužických popelnicových polí jako nejvýraznější z celého pravěku (JARUŠKOVÁ – ŠTROF 2014). Příspěvek předkládá šest dýk ze slitin mědi nalezených v letech 2012–2017 spolupracujícími hledači muzea. Všechny šest nálezů pochází z okrajových částí Malé Hané (zažitý název pro Jevíčskou sníženinu, rozprostírající se od Boskovic k Jevíčku), ležící v severní části Boskovické brázdy. Dvě z dýk byly nalezeny na katastru Velkých Opatovic, dvě na území sousedního katastru Borotína (stejná trať V Občinách), jedna pochází z Kladorub a jedna z Knínic (viz obr. 1). Pět z těchto dýk bylo nalezeno při detektorových prospekcích zalesněných svahů obklopujících osídlenou nížinnou část Malé Hané, pouze

POKUS O LOKALIZACI DÁVNÉHO NÁLEZU MĚDĚNÝCH ŽEBER NA NETOLICKU

JAKUB ŠTĚRBÍK

Ve druhé polovině 19. století bylo u obce Dolní Chrášťany v okrese Prachatice nalezeno 5 zlomků měděných žeber. Rok po tomto nálezů byla archeologem J. N. Woldřichem provedena prospekce v místě nálezů a sepsána nálezová zpráva. V roce 2020 došlo k náhodnému hromadnému nálezů měděných žeber shodného typu na totožné lokalitě. Tento článek se pokouší na základě dobových záznamů a mapových podkladů najít souvislosti mezi dávným a novodobým nálezem.

In the second half of the 19th century, 5 fragments of copper ribs were found near the village Dolní Chrášťany in the Prachatice district. One year after this discovery, archaeologist J. N. Woldřich conducted a survey at the site and wrote a report of the find. In 2020, there was an accidental discovery of copper ribs mass find of the same type in the identical location. This article attempts to find connections between the old and modern find of copper ribs on the basis of historical records and maps.

starší a střední doba bronzová, depoty ingotů, měděná žebra, Dolní Chrášťany, Netolicko

Early and Middle Bronze Age, hoards of ingots, copper ribs, Dolní Chrášťany, Netolice region

Úvod

Impulzem ke vzniku tohoto krátkého příspěvku, jenž si klade za cíl pokusit se identifikovat místo nálezů pravěkých artefaktů uskutečněného ve druhé polovině 19. století, bylo nalezení krátké zmínky v životním díle Bedřicha Dubského *Pravěk jižních Čech* (DUBSKÝ 1941). Na str. 71 uvádí tento významný jihočeský regionální badatel lokality s nálezů žeber z doby bronzové včetně strohé poznámky „*Dolní Chrášťany u Netolic. 5 kusů*“ s odkazem na rozsáhlou práci J. N. Woldřicha (WOLDŘICH 1883). V souvislosti s nedávným objevem mohylových pohřebišť a hromadného nálezů měděných žeber¹ ve výše zmíněné lokalitě se nabízí otázka, zda by na základě historických faktů nebylo možné ztotožnit původní nálezů s nově objeveným depotem. V opačném případě pak, s použitím současných mapových podkladů a moderní techniky, vymezit pravděpodobnou oblast k detailní prospekci

1 Nepublikováno

DEPOT SPIRÁLOVÉHO ŠPERKU STŘEDNÍ DOBY BRONZOVÉ Z KOSTIC

KLÁRA ŠABATOVÁ – MARKÉTA HAVLÍKOVÁ –
LIBOR KALČÍK – SOŇA PLCHOVÁ –
TEREZA PŘICHYSTALOVÁ

Nově objevený hromadný nález bronzové industrie z Kostic byl na základě laboratorní, dokumentační a typologické analýzy rekonstruován do podoby šesti kusů spirálového šperku a zlomku čepele doprovázeného reliktu keramické nádoby. Depot byl datován do staršího nebo středního stupně střední doby bronzové a dán do souvislosti s analogickými nálezy v Podunají. Traseologická analýza dokumentovala výrobní, funkční i postdepoziční změny. Doložena byla záměrná deformace některých bronzových artefaktů. Rozbor analogií tvarů a výzdoby poukazuje na možnou souvislost s výrobním centrem v Karpatské kotlině.

Based on laboratory, documentary and typological analysis, the newly discovered metal mass find from Kostice was reconstructed into six pieces of spiral jewellery and a fragment of a blade accompanied by relics of a pottery vessel. The hoard was dated to the early or middle stage of the Middle Bronze Age and linked to analogous findings in the Danube region. Use-wear analysis documented production techniques, functional and post-deposition changes. The deliberate deformation of some bronze artefacts was also documented. Analysis of analogies of artefact shape and decorative elements points to a possible connection with the production centre in the Carpathian basin.

Morava, střední doba bronzová, spirálový šperk, depot, traseologie, rekonstrukce

Moravia, Middle Bronze Age, spiral jewellery, hoard, use-wear analysis, reconstruction

Úvod

Depot na kusy rozlámaných náramků a nánožníků byl nalezen 15. 2. 2022 hledačem J. Jeřábkem. Místo nálezu se nachází na katastru Kostic v trati Nivky, okres Břeclav (obr. 1). Hledač nález jen částečně odkryl a nahlásil muzeu v Břeclavi. V místě byla umístěna sonda s cílem zjistit celý rozsah nálezu. Výzkum doložil, že většina součástí depotu byla uložena na rozhraní ornice (Sj. 100 – černá tuhá hlína) a podloží (Sj. 101 – šedožlutá tuhá jílovitá hlína). Depot tvořila skupina artefaktů pravděpodobně respektujících původní uložení a další předměty rozptýlené v okolní ornici (Sj. 100). Podle nálezové situace se dá dovozovat, že depot, který byl nalezen jen cca 35 cm pod dnešním povrchem, byl částečně přemístěn při postdepozičních procesech (obr. 2). Nález fragmentů keramické nádoby, které se nacházely v blízkosti depotu,

DEPOT LULEČ 3. HRADISKA, DEPOZITA A JEJICH SOUVISLOSTI

DAVID PARMA – IVAN ČIŽMÁŘ – MARKÉTA HAVLÍKOVÁ –
KLÁRA RYBÁŘOVÁ – ONDREJ ŠEDO – ELIÁŠ URBAN

Studie přináší základní publikaci nového depotu bronzových předmětů Luleč 3, získaného do sbírek Muzea Vyškovska díky programu spolupráce s amatérskými hledači. Soubor datovatelný do pozdní doby bronzové přináší další možnost pohledu na prostorový vztah depozit a opevněných výšinných sídlišť, který ovšem po kritické revizi dostupných fondů v případě Luleče řešitelný není, neboť chybějí zejména jasné podklady pro datování osídlení v poloze Luleč 2 – Sv. Martin.

This study provides a primary publication of a new hoard of bronze items Luleč 3, acquired for the collections of the Vyškov Museum thanks to the programme of cooperation with amateur searchers. The assemblage dating to the Final Bronze Age provides another point of view at the spatial relationship between the hoards and the fortified hilltop settlements, which, however, is not solvable in the case of Luleč, because after a critical review of the available collections, there is no clear basis for dating the settlement in the Luleč 2 – St. Martin site.

mladší doba bronzová, pozdní doba bronzová, depozita, hradiště

Late Bronze Age, Final Bronze Age, deposits, hillforts

1. Úvod

Nález nového depozita z pozdní doby bronzové v katastru obce Luleč (okr. Vyškov), v němž je současně situováno jedno z nejrozsáhlejších opevněných výšinných sídlišť kultury popelnicových polí (dále KPP), logicky přináší možnost vyjádřit se k tradiční otázce prostorového vztahu „depotů a hradišť“. Na výraznou prostorovou souvislost obou jevů upozornil V. DOHNAL (1988, 6–8), z jehož soupisů vyplynulo, že 39 % depotů se objevuje přímo v opevněném prostoru nebo do 5 km od něj. Při souhrnném zpracování moravských depotů se problému detailně věnoval M. Salaš na významně početnějším souboru 163 celků, přičemž dospěl ke značně odlišným výsledkům – přímo z opevněných areálů pochází 13 depotů, mezi něž řadí i Luleč 1 a 2, a celkem 37 depotů se vyskytuje ve vzdálenosti do 3 km od opevněné výšinné lokality. Na detailní úrovni ovšem považuje problematiku za neřešitelnou především kvůli nedostatku informací

OJEDINĚLÉ NÁLEZY SOUČÁSTÍ KOŇSKÉHO POSTROJE Z POZDNÍ DOBY BRONZOVÉ AŽ POČÁTKU DOBY ŽELEZNÉ Z POHOŘÍ CHŘIBY

JAROSLAV BARTÍK – KLÁRA AUGUSTINOVÁ – MATĚJ KMOŠEK

Příspěvek informuje o nových detektorových nálezech z Chřibů funkčně a chronologicky zařaditelných mezi součásti koňského postroje z pozdní doby bronzové až časně doby železné, které svým provedením odpovídají materiální náplni v minulosti hojně diskutovaného „thrácko-kimmerijského horizontu“. Pozornost je věnována technologicko-typologické a chronologické analýze části poškozeného bronzového udidla objeveného na katastru obce Roštín a dvojice postranic udidel z katastru obce Břestek v kontextu obdobných nálezů z Moravy. Prostřednictvím analýz prostorové distribuce výskytu podobných typů součástí postroje ve střední a východní Evropě a analýz prvkového složení přispívá článek také k diskuzi o validnosti „thrácko-kimmerijského horizontu“ dlouhodobě spojovaného s invazí kočovníků v závěru doby bronzové. Nedílnou součástí studie je rovněž polemika nad interpretačními možnostmi náleзовých situací a přínosem amatérského detektoringu pro poznání vývoje lidských aktivit v prostoru Chřibů.

The paper informs about new finds from the Chřiby Mountains area obtained with the help of metal detectorists, which are functionally and chronologically classifiable as parts of a horse harness dated back to the Final Bronze Age or to the Early Iron Age, which in their design correspond to the material content of the 'Thraco-Cimmerian horizon', widely discussed in the past. Attention is paid to the technological-typological and chronological analysis of a part of a damaged bronze horse bit discovered in the cadastre of Roštín and a pair of cheek pieces from the cadastre of Břestek in the context of similar finds from Moravia. Through analyses of the spatial distribution of similar types of horse harness elements in Central and Eastern Europe and analyses of elemental composition, the paper also contributes to the discussion of the validity of the 'Thraco-Cimmerian horizon' long-term associated with the nomadic invasion at the end of the Bronze Age. An integral part of the study is also a polemic over the interpretative possibilities of the find situations and the contribution of amateur detectorism to the understanding of the development of human activities in the area of the Chřiby Mountains.

Chřiby, pozdní doba bronzová, starší doba železná, thrácko-kimmerijský horizont, koňský postroj, detektoring, analýza prvkového složení

Chřiby Mountains, Final Bronze Age, Early Iron Age, Thraco-Cimmerian horizon, horse harness, detectoring, elemental composition analysis